

Procesní způsobilost

Petr Lavický

Procesní způsobilost – současný stav

- Způsobilost samostatně nebo prostřednictvím zvoleného zástupce účinně vykonávat všechny procesní úkony
- Nynější základní pravidlo: Strana má procesní způsobilost **v rozsahu, v jakém je svéprávná** (§ 20/1 OSŘ)
- Výjimečně
  - má procesní způsobilost i ten, kdo není hmotněprávně způsobilý (např. § 35/3, § 368/2, § 403/3 a další ZŘS)
  - ten, kdo je hmotněprávně způsobilý, nemá procesní způsobilost (§ 23)

Posuzování rozumové a volní vyspělosti

Současný § 31 OZ

- vyvratitelná domněnka
- DZ zdůrazňuje **individuální** vyspělost jednatelce
- nezletilý může samostatně právně jednat, pokud to odpovídá jeho vlastní rozumové a volní vyspělosti

§ 9 OZ 1964

- to, zda úkon odpovídá rozumové a volní vyspělosti nezletilého, se posuzovalo **objektivně** – ne s ohledem na konkrétní osobu jednatelce
- každému věku odpovídala abstraktně stanovená rozumová a volní vyspělost

Dřívější a některé zahraniční úpravy

- **věkové hranice** (např. 6 a 15 let, 7 a 14 let)

Dopady na procesní způsobilost

- 2 výslovně stanovené věkové hranice v civilních kodexech
  - jednoduché posuzování procesní způsobilosti
- OZ 1964
  - je – abstraktně vzato – nezletilý ve věku účastníka způsobilý k právnímu úkonu, který je „předmětem sporu“?
- OZ
  - individuální posuzování, zda hmotněprávní jednání odpovídá rozumové a volní vyspělosti nezletilé strany

Je kritérium posuzování procesní způsobilosti zvoleno správně?

- Řízení před soudem je složitější, a proto vyžaduje **větší rozumovou vyspělost** než hmotněprávní jednání
- Procesní úprava – a tedy i postup strany v řízení – je **obecná** a neliší se podle toho, co je předmětem sporu; proč se má diferencovaně posuzovat procesní způsobilost?
- Hmotněprávní jednání a procesní úkony v řízení před soudem představují **dvě samostatné oblasti**; civilní sporné řízení není pokračováním hmotněprávního jednání
- Právní posouzení může záviset na právní skutečnosti, která **není právním jednáním**

Bude-li ve sporu nutno
posoudit **platnost smlouvy**
pro (tvrzenou)
nesvéprávnost nezletilého,
pak

- soud bude posuzovat rozumovou a volní vyspělost nezletilého v rámci **věci samé**
- tutéž otázku si soud bude muset *ex offio* posoudit hned na začátku řízení při **zkoumání procesních podmínek**
- závěr o procesní způsobilosti (procesní podmínce) je definitivně vyjasněn až s rozhodnutím ve věci samé

Krajně nežádoucí

- procesní podmínky musí být upraveny jednoduše a jednoznačně
- nelze být po celou dobu řízení v nejistotě o tom, zda úkony nezletilé strany jsou účinné, či nikoliv

Úskalí individuálního přístupu

Věcný záměr

- Fyzická osoba může před soudem jako strana samostatně činit procesní úkony (procesní způsobilost), je-li podle občanského zákoníku **způsobilá ve všech záležitostech samostatně právně jednat.**
- (I když strana není procesně způsobilá, má **právo být v řízení slyšena.**)
- Proti tomuto řešení se **namítá**, že
  - omezení je příliš rozsáhlé
  - může v konkrétních případech znamenat porušení práva na přístup k soudu
  - představuje snížení dosažené procedurální úrovně ochrany práv

K námitkám

- Nemůže platit, že **rozsah procesní způsobilosti** musí odpovídat **rozsahu svéprávnosti**
- Pokud by tomu tak mělo být, nemohl by platit ani § 23 OSŘ
- **Ad právo na přístup k soudu**
  - dosaženou úroveň ochrany nelze posuzovat **formálně**, ale jenom z hlediska **skutečné** úrovně ochrany
  - žaloba nezletilého bude často obsahovat vady bránící jejímu projednání, které nezletilý nebude ani přes výzvu a poučení schopen odstranit; řízení skončí odmítnutím žaloby
  - šlo by o snížení ochrany, pokud by soud místo nezletilého jednal s jeho zákonným zástupcem a vyzval jej k odstranění vad žaloby?

Variantní řešení

- **Procesní způsobilost** by měli
  - **nezletilí** ve věcech, v nichž se jim přiznává svéprávnost v **§ 33, § 34 a § 35 OZ** (ne § 32 OZ)
  - nezletilí, kteří získali **plnou svéprávnost** jejím přiznáním nebo uzavřením manželství
  - **zletilí**, krom oblastí, v nichž mají být **zastoupeni**
    - členem domácnosti (§ 49 OZ – „brání-li duševní porucha ... samostatně právně jednat“)
    - opatrovníkem v případě omezení svéprávnosti
    - opatrovníkem jmenovaným pro obtíže při hájení práv (§ 465/1 OZ)
- Otázka, jak přistoupit k procesní způsobilosti zletilých, kteří mají **podpůrce** (duševní porucha jim působí obtíže při rozhodování - § 45 OZ)